

EEN IMPRESSIE VAN DE BINNENLANDSE WERKWEEK 2021 IN ZUID-LIMBURG

Marjo & Nico Dam (red.)

ndam10@kpnmail.nl

Dam, M. & N. Dam, 2022. An impression of the autumn 2021 foray to South-Limburg. *Coolia* 65(3): 133–154.

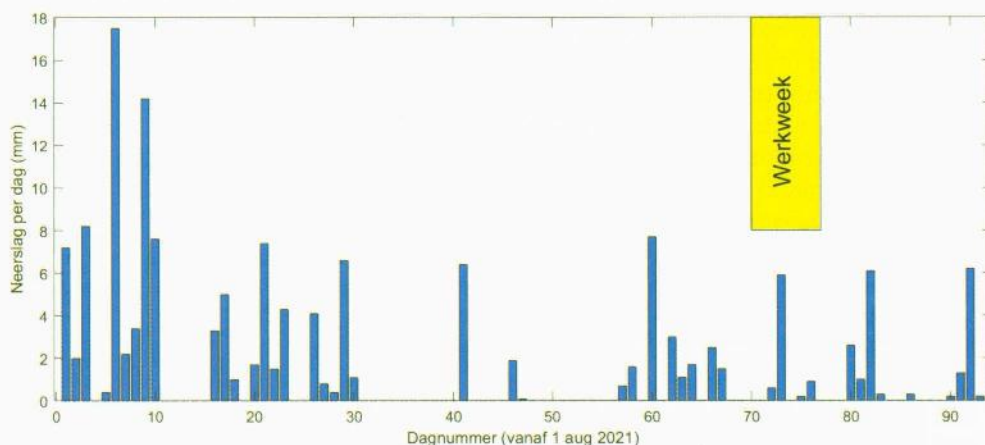
We provide an impression of the one-week foray of The Netherlands' Mycological Society to the southernmost tip of The Netherlands, the calcareous soils of South-Limburg. A selection of excursion sites is briefly described, and interesting fungi are illustrated.

Het was niet voor het eerst dat de Binnenlandse Werkweek in Zuid-Limburg plaatsvond, en hopelijk was het ook niet voor het laatst. Vakantiegevoel is gegarandeerd in het toch wat on-Nederlands aandoende Zuid-Limburgse heuvelland, en de overwegend kalkrijke bodem biedt, zelfs in wat mindere weersomstandigheden, grote kans op mycologische bijzonderheden.

Eigenlijk had deze werkweek al in 2020 plaats moeten vinden, maar vanwege de toen geldende COVID-restricties kon dat niet doorgaan. Gelukkig kon het een jaar doorgeschoven worden, en zo zaten ruim 20 deelnemers (plus een wisselend aantal lokale mycologen) van 9-16 oktober 2021 in NIVON-huis Eikhold te Heerlen. Ook dat onderkomen was niet voor het eerst het 'thuishonk' van een werkweek, en (alweer) hopelijk ook niet voor het laatst. Eikhold is een ideale plek voor een werkweek (of weekend: ook Cristella komt hier regelmatig), met 2-persoons kamers, een uitstekende werkruimte, en redelijke tarieven voor volpension. Vanwege het COVID-geschuif met de agenda's moesten we het dit keer doen met een wat minder ruime werkzaal, maar na enige verhuis- en verbouwingswerkzaamheden vond iedereen toch een plek (Figuur 1). En niemand is er ziek geworden!

Figuur 1. Deel van de werkruimte in Eikhold, tijdens een rustig moment.

Een kort verslagje uit de beginnersgroep (door Math Driessen)

Bij de voorstellingsronde op de dag van aankomst blijkt dat het begrip 'beginners' vrij ruim is. Personen die de eerste keer deelnemen, maar ook die reeds tien keer hebben deelgenomen en nog altijd welkom zijn in de beginnersgroep. Het is dus een behoorlijk gemengd gezelschap met allemaal diverse ervaringen.

Dat blijkt ook wel bij de excursies, de ene keer vul je elkaar aan en het andere moment is men het spoor totaal bijster. Door de gemengde samenstelling van de deelnemers tijdens de verschillende excursies heb je als beginner gelegenheid om te overleggen met een meer ervaren iemand. Zo leer je beter kijken naar de verschillende kenmerken. Door de voorafgaande droge periode waren de paddenstoelen niet overal in overvloed aanwezig. Ieder voor zich goed speurend naar vondsten leidt er regelmatig toe dat je vondsten van anderen mist. Met een beetje geluk komt het in de bijeenkomst van de beginnersgroep, waar Machiel diverse vondsten bespreekt, nog eens aan bod. Mooie, bijzondere, algemene vondsten, ze komen allemaal aan de beurt. Sommige paddenstoelen krijgen wat meer aandacht, andere minder, er passeert heel wat uitleg. Notities maken blijft vaak beperkt tot het noteren van de naam, verder kom je niet omdat de volgende paddenstoel om aandacht vraagt.

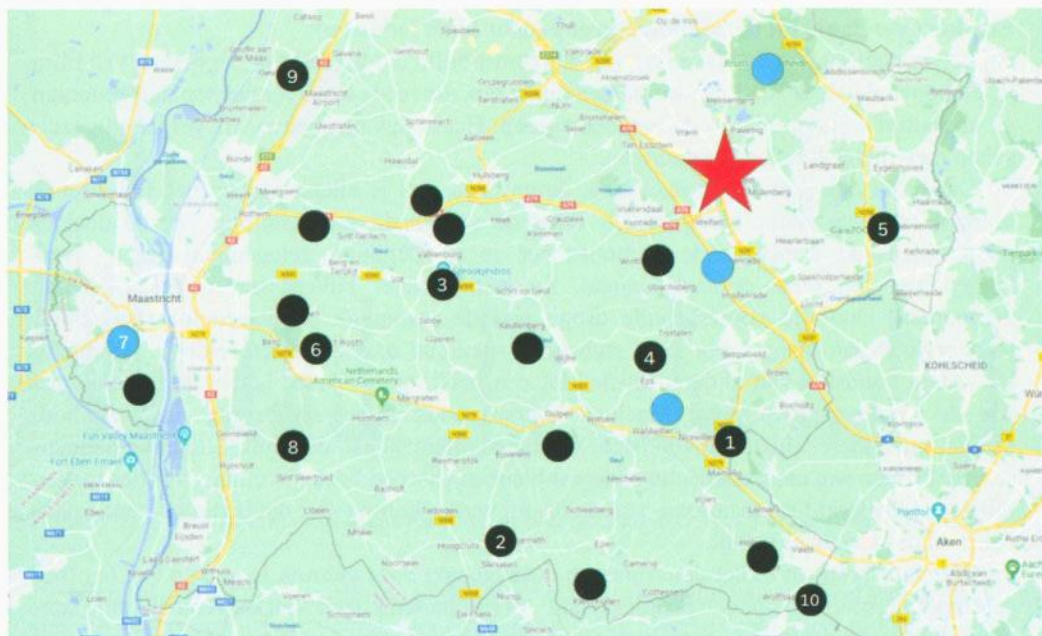
Structuur brengen in het determineren is aangepakt door gebruik te maken van het 'beschrijvingsformulier voor een plaatjeszwam'. In tweetallen kijken naar de verschillende kenmerken leert dat sommige kenmerken niet altijd even concreet zijn. Een oefening die vooral in het begin best wel tijdrovend is maar uiteindelijk makkelijker gaat. Door het werken met het formulier wordt in het veld vervolgens ook beter gekeken naar de kenmerken.

Het ingevulde beschrijvingsformulier help vervolgens goed bij het sleutelen. Zelf meegenomen literatuur of van anderen geleende literatuur is goed te gebruiken. Via de sleutels kom je al snel op te onderzoeken microscopische kenmerken. Het fijne van de gemende groep is dat je bij bepaalde kenmerken advies krijgt van de ervaren deelnemers. Een preparaatje maken en wat gebruik je voor dat preparaat: water, KOH, Congo-rood,...? Fijn de uitleg die helpt om dat te zien waar je naar zoekt.

Onder andere aan de slag gegaan met *Leccinum melaneum* (Zwarte berkenboleet). Al doende merk je dat tussendoor overleg met en uitleg door Machiel goed werkt om tot een beter preparaat van de hoedhuid te komen; ja, de HEMA scheermesjes zijn belangrijk, en daarnaast leer je dat voor *Leccinum* ook nog eens duidelijke hoedhuidstructuur-tekeningen in FAN7 staan, iets waar je zo makkelijk aan voorbij gaat. Mooi, de schrijver als extra bijlage bij het boek.

Het is een week waarbij veel informatie langs komt, een prettige sfeer die ruimte geeft om vragen te stellen en van elkaar te leren. Een ideale gelegenheid om kennis te maken met zo veel mensen die zo gedreven met de mycologie bezig zijn.

Figuur 3: Overzicht van de excursiegebieden (zwarte stippen) die tijdens de werkweek bezocht zijn. Blauwe stippen waren optioneel; de rode ster geeft de ligging van Eikhoud. De genummerde stippen komen in de tekst aan bod.

Impressies van enkele afzonderlijke excursies

1. Platte bosschen, Simpelveld

Zoals de naam al doet vermoeden is het Platte bosch een hellingbos, min of meer zuid-geëxpo-neerd, en met een diepe doorsnijding door de N281. De vegetatie is gevarieerd, met percelen loofbos, naaldbos en gemengd bos, en ook wat ruigtes. De kalksteen zit er dicht onder het oppervlak (Figuur 4), maar oppervlakkig is de bodem vaak verzuurd. Hier werden onder andere

enkele exemplaren van de Amethystcantharel (*Cantharellus amethysteus*; Figuur 5) gevonden, een relatief robuuste cantharel met kleine lila schubjes op de hoed.

Figuur 4. In de Platte Bosschen zit de kalksteen lokaal dicht onder het oppervlak, zoals te zien is als een boom door storm omgeworpen wordt.

Figuur 5. *Cantharellus amethysteus* (*Amethystcantharel*), twee al wat oudere exemplaren uit de Platte bosschen, met de karakteristieke lila schubjes op de hoed.

2. Groote bosch, Slenaken

Het Groote bosch is een hellingbos op de oostelijke flank van het dal van de Gulp (Figuur 6). Het zuidelijke deel bestaat grotendeels uit beukenbos, met prachtige hoog opgaande bomen en veel Lievevrouwenbedstro in de ondergroei; wat meer naar het noorden ligt een potentieel wasplaatgrasland. Hier bleek het al wat gevoren te hebben, en de graslanden leverden dan ook weinig op. In het bos zelf hadden we in het voorjaar van 2021 de Kersentrilzwam (*Craterocolla cerasi*; Figuur 7) gevonden, maar daar was het nu het seizoen niet meer voor.

Figuur 6. Westelijke uitloper van het Groote bosch, bij Slenaken, halverwege de ochtend.

Figuur 7. *Craterocolla cerasi* (Kersentrilzwam), op een omgevallen stam van Zoete kers in het Groote bosch, gevonden in het voorjaar van 2021.

De onderste bosrand, tegen directe zoninstraling beschut door een goed ontwikkelde struiklaag met veel Hazelaar, Vlier en Cornoelje, leverde wel twee van de weinige soorten Klompvoeten op die deze week gevonden werden: de Bruine kleibosgordijnzwam (*Cortinarius largus*; Figuur 8) en de Olijfkleurige gordijnzwam (*C. infractus* s.l.).

Figuur 8. Een eenzame Bruine kleibosgordijnzwam (*Cortinarius largus*) in de westrand van het Groote bosch.

Figuur 9. De volledig dichtgegroeide grub in het St. Jansbos bij Valkenburg.

3. St. Jansbos, Valkenburg

Het St. Jansbos is een vrij klein bosgebied op de zuidhelling van het Geuldal, tegenover Kasteel Schaloen, met overwegend loofbos. Het mycologisch mogelijk meest interessante stuk is ook landschappelijk spectaculair: een diep ingesleten grub. De vegetatie hierin bleek dusdanig van de overdadige regen eerder in 2021 geprofiteerd te hebben dat de naam ‘Gruwelgrub’ gemunt is: geen doorkomen aan (Figuur 9). Jammer, want in deze grub kunnen allerlei interessante strooiselafbrekers gevonden worden. (Voor ectomycorrhizavormers is hij minder interessant, iets wat je naar onze ervaring vaker ziet in grubbën, diep uitgesleten beekdalen e.d..) Nu werden ter compensatie wel de fraaiste Rechte koraalzwammen (*Ramaria stricta*) van de werkweek gevonden (Figuur 10).

4. Eyser Bosschen, Eys

De Eyser Bosschen kennen twee gezichten: het plateaubos aan de noordkant, en het hellingbos aan de zuidkant, op de noordhelling van het dal van de Eyser beek. Het plateaubos heeft nogal te lijden onder inwaaiende troep uit het omringende agrarische gebied, met vele maïsakkers (die wel Maïsbrand (*Ustilago maydis*; Figuur 11) opleverden, dat dan weer wel), en leverde niet veel meer op dan groep fraaie Levertraanzwammen (*Macrocyttidia cucumis*; Figuur 12). Vooral het hellingbos is voor paddenstoelen heel interessant, maar wel erg droogte-gevoelig. Van alle bijzonderheden die er uit eerdere jaren van bekend waren, werd dit keer alleen de Stekelkopamaniet (*Amanita solitaria*; Figuur 13) gevonden.

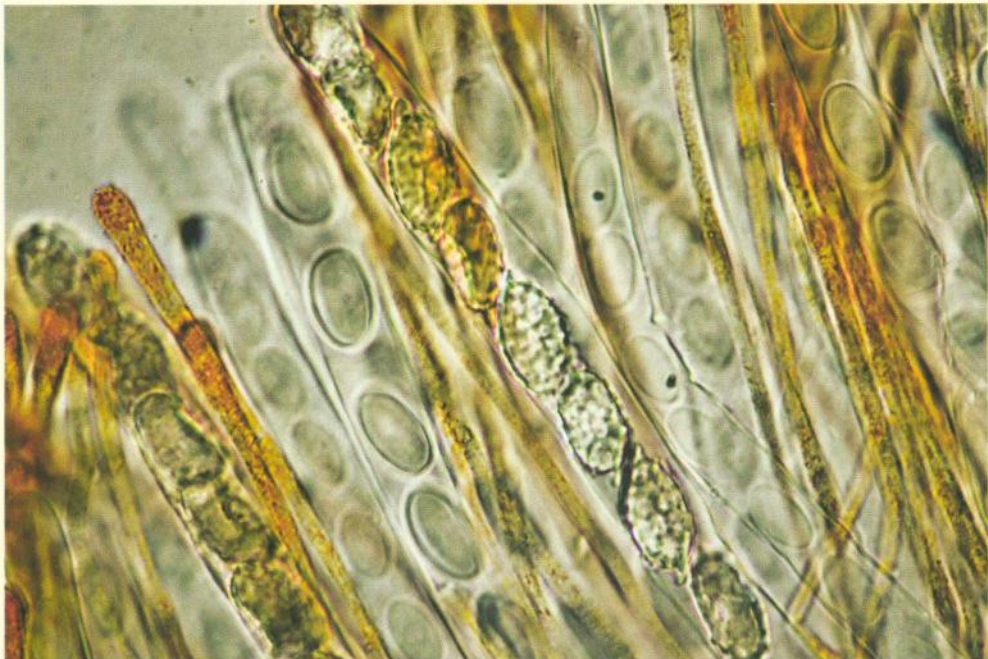
Figuur 10. Rechte koraalzwam (*Ramaria stricta*) uit het St. Jansbos.

In het Bunderbos (door Piet Elenbaas)

Melastiza cornubiensis (Groot korthaarschijfje) op zandig-kleilig substraat. Deze soort laat zich met name goed onderscheiden door kenmerken van de sporen. Die bezitten een typische ornamentatie en lopen aan een einde uit in een punt. Het vruchtlichaam zelf (een apothecium) kenmerkt zich door randcellen met een afgeronde top.

***Melastiza cornubiensis*.** Linksboven het vruchtlichaam, waarvan de randcellen (rechtsboven) een afgeronde top hebben. Onder de asci met sporen (1000 x); de sporen lopen uit in een puntje en vertonen een typische ornamentatie.

Scutellinia setosa (Borstelhaarwimperzwam), groeiend op een oude, reeds deels vergane polypoor. De sporen bevatten vele vacuolen. Het apothecium draagt relatief lange haren.

***Stemonitis fusca* (Gebundeld netpluimpje)**

Op de bast van een boom werd het kruipspoor van deze myxomyceet waargenomen. Dit kruipspoor gaat over in een plasmodium (Figuur 24d). Uit het witgekleurde plasmodium ontwikkelden zich binnen 24 uur eerst zwart- maar daarna bruingekleurde sporangiën, bij elkaar in een bundel groeiend (bovenste twee foto's). Al gauw breekt het buitenste bruingekleurde vlies van het sporangium, het peridium, open. De inmiddels gerijpte sporen komen dan vrij, liggend in het capillitium-net (onderste foto; een deel van de columella is op deze foto ook zichtbaar, als de bredere bruine band).

Figuur 11. Maïsbrand (*Ustilago maydis*) op een maïskolf, in de maïsakker die aan de noordrand van het Eyser Bos grenst.

De zuidrand van het bos grenst aan een fraaie orchideeënwei (veel Hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*) in het latere voorjaar), het dal zelf is vooral begroeid met nogal verruigd loofbos van het waterwingebied bij de Piepert. Hier was het zelfs nog relatief nat, en dat leverde naast allerlei kleine saprotrofe kruidenbewoners ook een grote bekerzwam op, die met enige (zij het weinige) reserve *Peziza emileia* (Veelkleurige bosbekerzwam) is genoemd (Figuur 14).

Figuur 12. Een groepje Levertraanzwammen (*Macrocyttidia cucumis*) op een ietwat verstoorde plek in de bosrand van het Eyser Bos.

Figuur 13. Ondanks de droogte toch nog enkele Stekelkopamanieten (*Amanita solitaria*) in de zuidrand van het Eyser Bos.

Figuur 14. Op de excursie naar het Eyser Bos werd in de berm van het wandelpad door waterwingebied De Piepert één exemplaar van *Peziza emileia* (Veelkleurige bosbekerzwam) aangetroffen. Deze grote schaalvormige bekerzwam had een diameter van 7 cm. Binnenzijde lichtbruin (links), buitenzijde fijnviltig wit (rechts). Sporen met wratjes en twee oliedruppels, $18-21 \times 8-10 \mu\text{m}$. Er zijn al meer vondsten van deze bekerzwam uit Zuid-Limburg bekend. (door Yvonne Dijkman)

5. Kasteel Erenstein, Kerkrade

Ingeklemd tussen Heerlen en Kerkrade ('Parkstad' noemen ze het daar) ligt Kasteel Erenstein, aan de Cranenweyer, het enige stuwmeer van Nederland, en omringd door, inderdaad, een park-achtig landschap. De excursie naar dit gebied leverde een waarschijnlijk niet eerder in Nederland gevonden gordijnzwamsoort op, *Cortinarius danicus* (Figuur 15; barcodering nog

Figuur 15. *Cortinarius cf danicus*, in een humeuze bosrand met zomereik. In de nabijheid veel *Narcisridderzwam* (*Tricholoma sulphureum*), een goede indicatorsoort voor plekken waar interessante paddenstoelen kunnen staan.

Figuur 16. Onderaanzicht van twee *Platte tonderzwammen* (*Ganoderma lipsiense*) met de tot die soort beperkte gallen van de *Tepelgalvlieg* (*Agathomyia wankowiczii*).

in behandeling). Of misschien niet helemaal nieuw voor Nederland, trouwens; zie elders in deze Coolia. Ook werd hier een fraai exemplaar van een met gallen bezette *Platte tonderzwam* (*Ganoderma lipsiense*) gevonden (Figuur 16).

6. Groeve 't Rooth, Bemelen

Dinsdag 12 oktober stond in het teken van regen en groeven. Eén excursie naar de groeve van de Sint Pietersberg bij Maastricht, één excursie naar 't Rooth, en regen overal. Groeve 't Rooth (Figuur 17) is grotendeels voor publiek afgesloten (maar er zijn regelmatig rondleidingen), maar wij werden begeleid door Arjan Ovaa van het Limburgs Landschap. Hoewel de regen welkom was (geen gemopper in de groep), maakte hij het paddenstoelen zoeken niet gemakkelijk. Eén van de mooiste vondsten betrof een levendig gekleurd rouwkorstje, het Ruig rouwkorstje (*Tomentella fibrosa*; Figuur 18), door Hermien Wassink. Met de kennis van nu is een rouwkorstje een toepasselijke bijdrage. (Zie ook kader elders in dit verslag.)

7. Hoge en Lage Fronten, Maastricht

De Hoge en Lage Fronten maken deel uit van de oude vestingwerken rondom Maastricht (Figuur 19). Bos is er niet, maar tussen de vestingwallen ligt grasland. Van de paddenstoelen was niets bekend, maar de verwachtingen waren hoog gespannen: uiteindelijk zijn sommige forten in het midden van het land wasplaatparadijzen, en de Fronten liggen op een uitloper van de Sint Pietersberg. Tsja. Dat viel tegen. De grasmat bleek dusdanig ruig, dat er aan paddenstoelen niks te beleven viel. Hier ligt nog een taak voor de beheerders.

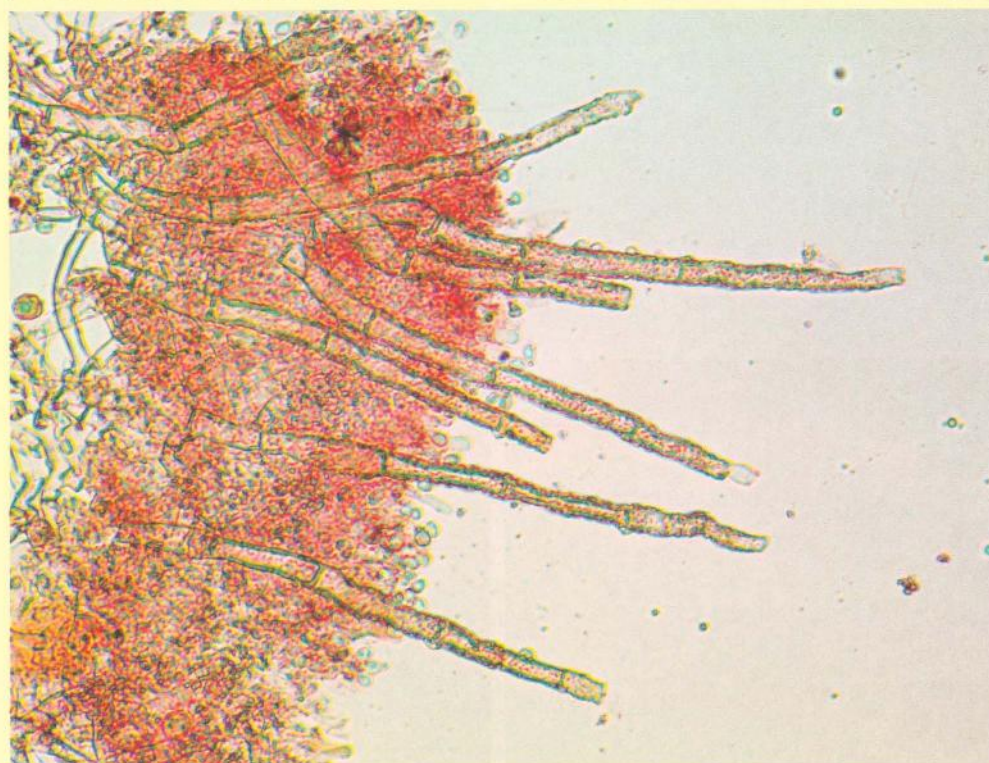
Gele en geurende korstzwammen (door Hermien Wassink†).

De wandelsnelheid tijdens excursies heeft af en toe een nogal grillig verloop. Soms is de meute niet vooruit te branden, terwijl even later de pas er flink kan worden ingezet. Als je in hoofdzaak op dood hout of naar kleinere soorten zoekt is het zaak de groep in de gaten te houden. Je raakt zomaar achterop en mooie zoekplekjes gaan soms aan je neus voorbij. Toch worden de doosjes meestal goed gevuld en valt er nadien genoeg te bekijken.

Uit het Platte bos kwamen onder andere de Papilkorstzwam (*Dacryobolus karstenii*) en de Tweekleurige korstzwam (*Laxitextum bicolor*). Het Bruinwit matje (*Leptosporomyces fuscostratus*) zat op een tak van *Larix*. Ter plekke zag het eruit als een dun, wittig vliesje (als bij *Athelia* soorten) met verspreid enkele geelbruine plekjes. Ook de rhizomorfen waren duidelijk gekleurd. Microscopisch zijn de geelbruine basale hyfen en de kleine, smal ellipsoïde sporen ($3,5-4 \times 1,8-2,5 \mu\text{m}$) doorslaggevend. De Verspreidingsatlas toont 12 vindplaatsen. Het valt op dat er stippen ontbreken in het westen en zuiden van het land. Een mooie vondst op een fijnspar-tak was het Dubbelspoortrosvlies (*Botryobasidium medium*) met deze keer zowel de perfecte als imperfecte vorm. Aan de top van de conidioforen ontstaan, vaak als een korte ketting, spoelvormige conidiën. De hyfen hebben septen zonder gespen, maar aan de basale (dikwandige) hyfen zijn er soms toch enkele te vinden. Daarentegen zijn de bases van de basidiën juist wel voorzien van gespen.

In Groeve 't Rooth werd in 2009 het prachtig gekleurde Ruig rouwkorstje (*Tomentella fibrosa* of *Odontia fibrosa*) gevonden. De exacte vindplaats was niet bekend maar op twee plekken met resten van tamelijk vergane berkentakken werd het zoeken beloond (Figuur 18). Het korstje zou een lekkere geur moeten hebben. Maar ja, daarover kunnen de meningen soms best verschillen. Toch werd een aangename geur nu door meerdere deelnemers zonder twijfel bevestigd. “Zoetig, naar honing” en zelfs meer specifiek “oude of bloemenhoning” werd geopperd! Ook de meerjarige, indringend naar mottenballen ruikende Rondsporige stinkkorstzwam (*Scytinostroma hemidichophyticum*) ontkwam zoals altijd niet aan een reuktest. Microscopisch onderzoek is eigenlijk niet nodig maar de kleurreactie in Melzer's (dextrinoid) en Katoenblauw (cyanofiel) van de skelethyfen, met aan de top rijkelijk vertakte dendrohyfidien, is leuk om een keer te bekijken.

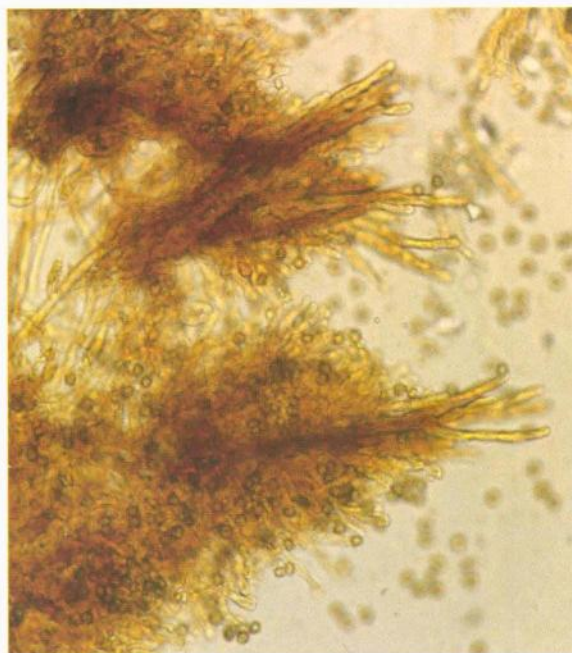
In het Savelsbos zat een slechts enkele centimeters lang en breed korstje met een heldere geelgroene kleur: het Geelgroen viltvliesje (*Tomentellopsis bresadolana*), een tweede vondst voor Nederland. Van het Geel trosvlies (*Botryobasidium aureum*) werden beide stadia aangetroffen. Bij de Gezoneerde sparrenkorstzwam (*Amylostereum areolatum*) was na doorsnijden duidelijk een dun maar stevig laagje als een zwart lijntje te zien. Dit zou volgens de literatuur een van de kenmerken zijn om het van de Sparrenkorstzwam (*Amylostereum chailletii*) te onderscheiden. Het Ruwharig elfendoekje (*Gyrophanopsis polonensis*; foto's hiernaast) is microscopisch snel herkenbaar. De vele, ver buiten het hymenium uitstekende 100–200 μm lange, gesepteerde en met kristallen bezette cystiden, vallen direct op. De sporen zijn dikwandig en cyanofiel. Met een loep zijn de cystiden op het wittige korstje al goed te zien.

Figuur 17. Foto-impressie van de excursie naar groeve 't Rooth, met onmenselijke excursiegasten, kliffen en regen.

Figuur 18. Ruig rouwkorstje (*Tomentella fibrosa*), onderop een stuk dood berkenhout. Rechts het microscopische beeld van de bultjes op het oppervlak, met een grote hoeveelheid sporen. In ons land is dit een zelden gemelde soort.

***Figuur 19.** Hoge en Lage fronten, bij Maastricht. Binnen de vestingwallen is de vegetatie te ruig voor de verhoopte graslandpaddenstoelen.*

8. Savelsbos, Gronsveld

Eigenlijk is het Savelsbos een groot aaneengesloten complex van hellingbossen, dat zich over enkele kilometers uitstrekt ten zuiden van Cadier-en-Keer. Onze excursie bezocht maar een heel klein deel hiervan, de Trichterberg, met loofbos en een enkel verdwaald perceel sparrenbos. Dankzij enig achterstallig onderhoud (houden zo!) had het bos hier lokaal oerbos-neigingen, waarvoor zelfs de voorzitter van de NMV diep moest buigen (Figuur 20). Vooral in het lager gelegen deel van het bos waren veel paddenstoelen te vinden, waaronder

Figuur 20 (linksboven). Stormschade in het Savelsbos.

Figuur 21 (rechts). *Prachtmycena's* (*Mycena crocata*) op een bemost stuk loofboomstam in het Savelsbos.

Figuur 22 (onder). *Zalmzwam* (*Rhodotus palmatus*) op een omgevallen loofboom in het Savelsbos.

Figuur 23. Ingang tot de Geullebreuk.

de Prachtmycena (*Mycena crocata*; Figuur 21). Helaas waren we daar net na de lunchpauze, en de excursiedeelnemers zetten er flink de pas in om de after-lunch-dip de baas te blijven.

De Zalmzwam (*Rhodotus palmatus*; Figuur 22) is gelukkig wel uitgebreid bekeken.

9. De Breuk, Geulle

De Geullebreuk (Figuur 23; niet te verwarren met de Schin-op-Geulbreuk) maakt, althans ten westen van de A2, deel uit van het langgerekte Bunderbos tussen Elsloo en Bunde, ter hoogte van, zoals u misschien al gedacht had, Geulle. Het is een gevarieerd bosgebied, vnl. loofbos, en relatief vochtig. Hier werden veel paddenstoelen gevonden, en in goede conditie (Figuur 24).

Figuur 24a. Pronkhertenzwam (*Pluteus umbrosus*), met de karakteristieke adering op de overigens fluwelig aandoende hoed; (vervolg na de volgende pagina).

Een eigen plan (door John van Wensveen)

Heerlijk zo'n werkweek, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat georganiseerd met paddenstoelen bezig zijn. Maar een volgende werkweek zorg ik ook voor een eigen plan!

Al een paar jaar loop ik elke veertien dagen mee met de KNNV Paddenstoelen Werkgroep Wassenaarse Parken. Paddenstoelen zoeken, hopen op mooie vondsten en een volle lijst. Je zoekt mee, hoort een naam en als het meezit krijg je mee wat bij die soort de belangrijkste kenmerken zijn. Maar ja, zie je dan ook wat ze bedoelen? Elke keer neem je een paar paddenstoelen mee om ze zelf onder de microscoop te leggen. In een schrift leg ik de macro- en microkenmerken vast. Literatuur heb ik voldoende. Maar slechts een enkele paddenstoel krijgt met succes zijn juiste naam.

De werkweekdagen verliepen op dezelfde manier. Een prima excursieleider (Mark Smeets of Marc Houben) leidt ons door een prachtig gebied. Je neemt een paar paddenstoelen mee in een doosje en noteert de bijbehorende naam. Maar in het veld merk je hoe lastig het al is eenzelfde soort in verschillende stadia goed op naam te brengen. Zo denk ik het Heksenschermpje wel te herkennen, en loop ik met zo'n exemplaar, voor mij volstrekt anders uitziend, naar Mark met de vraag wat het is. Daar ben ik dan ook na een paar dagen langzamerhand mee opgehouden.

Terug op de thuisbasis, Natuurvriendenhuis Eikhold, kon ik mij uitleven met de microscoop. Preparaat maken, kijken naar sporen en cystiden, daar draai ik mijn hand niet meer voor om. Was trouwens wel even wennen. Door omstandigheden was de werkruimte kleiner uitgevallen dan de bedoeling was. Heb ik thuis 4 m tafelruimte beschikbaar, hier moest iedereen het doen met 0,5 m. Ook dat went. De eerste dagen kon ik mijn ervaring goed kwijt aan een 'echte beginner'. Was even lekker. Bovendien werd Machiel zo af en toe erbij gehaald en leerde ik ondertussen een kennelijk alternatieve wijze van preparaat maken.

Tijdens een van de excursies had ik een 'Gewone berkenboleet' meegenomen. Althans, dat dacht ik. Na zorgvuldig kijken kwam ik vanwege wat blauwgroene vlekjes onder de doorsneden steel en op basis van de veldgids tot de conclusie dat het toch echt de Bruingrijze berkenboleet moest zijn. Deze vondst legde ik vol vertrouwen voor aan Machiel tijdens de avondbespreking van de beginnersgroep. Ik geloof dat Machiel 2 seconden nodig had om al op een meter afstand bijna achteloos vast te stellen dat het om de Harde populierboleet ging. Hij nam hem nog wel even in zijn hand, maar gaf hem even zo snel weer terug onder vermelding dat er geen twijfel mogelijk is..... Terug in de werkruimte ben ik alles nog nagelopen. Het kon hem inderdaad ook zijn....

Maar waar ging het mis?

Een betere vraag is: waarom gaat het mis? Is het het verschil tussen fijn wollige, grijze of bruinig schubben en kleine donkere schubjes? Of de kleur van de poriën die eerst wit, later grijs, bruinig na kneuzen kan zijn bij de een, en eerst wittig, daarna bruinig grijs, bruin na kneuzingen zijn bij de ander? Eigenlijk weet ik niet waar ik naar kijk. Daar moet ik wat aan doen.

Ik neem mij voor om elke inventarisatie, van een werkgroep, een excursie of een werkweek, te benutten om van vier soorten verschillende stadia mee te nemen en te onderzoeken met de macro-kenmerken ernaast. Net zo lang tot ik een beetje grip daarop denk te hebben.

Leren kijken, met een eigen plan op pad!

Figuur 24b-d (in leesvolgorde). Paddenstoelen uit de Geullebreuk. b: Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*); c: Grote houtbekerzwam (*Peziza varia*); d: *Plasmodium* van het Gebundeld netpluimpje (*Stemonitis fusca*; zie kader elders in dit verslag).

10. Drielandenpunt, Vaals

Toeristenfuiik, dat is de 1-woord kwalifikatie van het Drielandenpunt (Figuur 25). Maar toch, ook een hotspot voor paddenstoelen, en goed bekend bij de Limburgse mycologen. Er zijn heel veel parkeerplaatsen, aangelegd in een parkachtige omgeving, veel

wandelpaden door de omringende bossen en graslanden, en veel attracties en horeca. De matige verstoring van de bodem (en misschien compactie; water vloeit af naar de beplanting terzijde), in combinatie met veel ectomycorrhiza-vormende boomsoorten in de begroeiing, zorgt blijkbaar toch voor gunstige omstandigheden voor paddenstoelen (Figuur 26).

Dankwoord

Bij het organiseren van een werkweek is uiteindelijk toch een groot aantal vrijwilligers betrokken, en die willen we hierbij graag bedanken. De werkweek zelf is georganiseerd door Winnie Rip, Kees van Vliet, Marjo van den Haak, Marina Jonxis en Annemiek Meus. Diana Snijders en haar staf hebben ons voortreffelijk en flexibel verzorgd in Eikhoud. Diverse terreinbeheerders van Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten hebben ons vergunning verleend om in hun gebieden paddenstoelen te zoeken, en zijn soms ook meegegaan op excursie, wat wij erg gewaardeerd hebben. En tenslotte hebben we natuurlijk veel geprofiteerd van de hulp en kennis van de lokale mycologen, Finy en Reimund Salzmann, Marc Houben en Mark Smeets (of was het Mark Houben en Marc Smeets?), en Jos Kamp, die ons uitvoerig rondgeleid hebben in en geïnformeerd over hun prachtige Zuid-Limburg.

Figuur 26. Paddenstoelen op het Drielandenpunt bij Vaals. Linksboven: Geelbruine satijnzwam (*Entoloma lividoalbum*), een soort die in Zuid-Limburg al geruime tijd niet meer was waargenomen. Rechtsboven: Saffraanamaniet (*Amanita crocea*, links) en Roodbruine slanke amaniet (*A. fulva*, rechts). Onder: cederhoutgordijnzwammen (*Cortinarius parvannulatus* s.l.).

***Figuur 25.** Toeristenfuik Drielandenpunt, maar in de herfst verlaten en de moeite waard voor een bezoek vanwege de paddenstoelen.*

